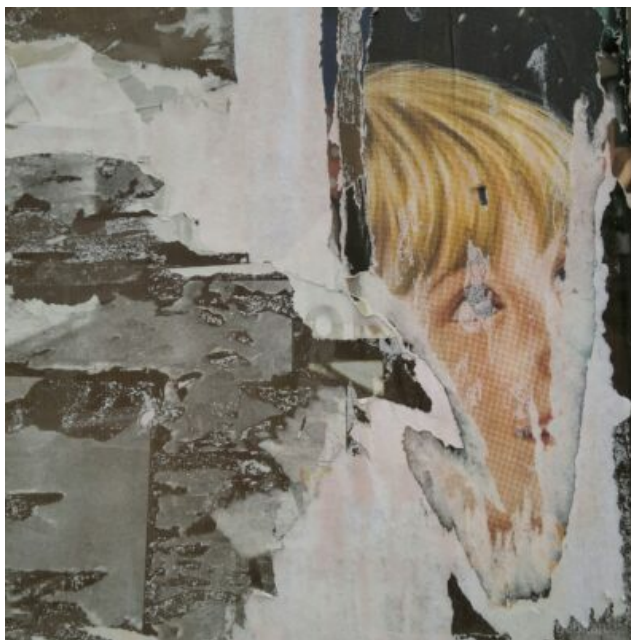

Una corda estesa sobre l'abisme

quaderndelesidees.press/una-corda-estesa-sobre-labisme/

May 5, 2019

Imatge de patxi Ocio i Casamartina.

«El transhumanisme posa en qüestió l'estatut ètic i ontològic d'un ésser humà subjecte a ésser modificat genèticament i tecnològicament fins a límits insospitats»⁽¹⁾. Hi ha dues maneres d'entendre aquesta definició: o bé considerem que ens parla del futur de la humanitat (demà, l'ésser humà serà tecnològicament modificat fins al seu ADN, més enllà del que avui podem imaginar), o bé que descriu l'estat actual de la humanitat (avui, i potser per un temps més llarg del que es pensa, l'ésser humà és aquest animal capaç de modificar artificialment la seva herència genètica). El transhumanisme és l'anticipació d'un futur que es pot produir (o no) o és una nova definició de la humanitat?

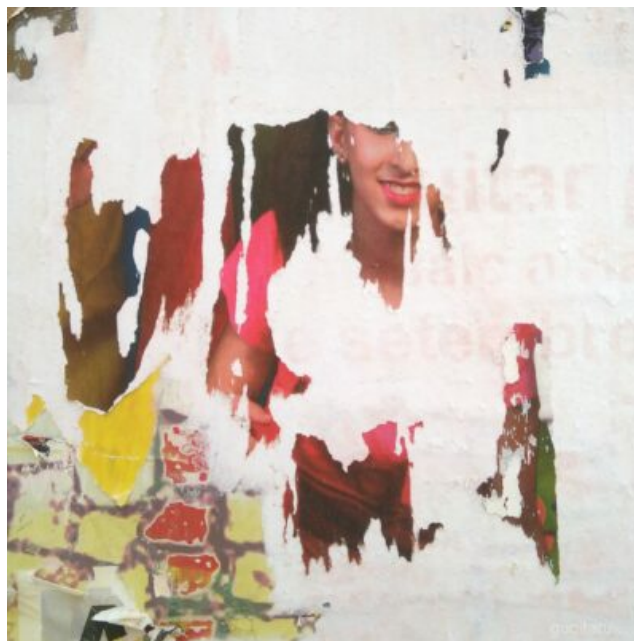
Ja he presentat aquí un exemple de Marc Alizart: «Un nen que es cura d'una malaltia immune mitjançant la injecció de les seves pròpies cèl·lules després que el seu codi genètic hagi estat modificat per un algoritme, i que viu gràcies a aquesta modificació, ja és més que un nen perquè ja és més que un home, és un home sintètic i, al mateix temps, no deixa de ser un nen, perquè no és sinó un home, perquè no hi ha res per damunt de l'home, ja que l'home és aquesta mateixa síntesi, i que no canvia res que s'hagi hibridat amb una pedra per convertir-la en una eina o amb una informació pura per convertir-la en el seu llenguatge, i que ara es vagi hibridant amb el llenguatge que parla la mateixa naturalesa. En resum, es produeixen síntesis, però no hi ha transhumanisme»⁽²⁾.

Fa dos milions d'anys aproximadament, l'*Homo habilis* va començar a tallar pedres per fer-ne tota una sèrie d'usos. Aquest esdeveniment va provocar dues modificacions específiques: la mutació progressiva del sistema ull-mà-cervell i la creixent importància

de l'aprenentatge com a clau de la supervivència del grup i de l'individu, amb la corresponent modificació de les relacions socials. Tallar pedres i fer servir pedres tallades com a eines ha fet evolucionar la nostra mà i les connexions neurals necessàries per manipular objectes amb força i finesa alhora.

Fa una mica més de 400.000 anys, l'*Homo erectus* va domesticar el foc. La cocció de la carn i de les fibres vegetals més dures no només va modificar durablement el seu sistema digestiu sinó que també va permetre un augment considerable de la seva capacitat cerebral. Podríem continuar amb la domesticació dels animals fa vuit o deu mil anys, i amb la revolució industrial fa 300 anys (únic moment en què es produeix un augment exponencial i continu de la població humana mundial:

<https://worldpopulationhistory.org/map/1/mercator/1/0/25/>): el cas és que l'ésser humà sempre s'ha caracteritzat pel fet de crear eines i màquines, i de coevolucionar juntament amb elles. El cas és que no ho veiem perquè els nostres prejudicis culturals ens impedeixen tenir una visió encertada del que és la humanitat.

Imatge de patxi Ocio i Casamartina.

Considerem el que probablement és la representació més universal avui dia de l'ésser humà: un dibuix de Da Vinci conegut com *L'home de Vitruvi*. Ja s'han dit prou coses sobre l'etnocentrisme d'aquesta representació (com si l'ésser humà més representatiu fos un mascle blanc) per permetre que aquí ens fixem en un altre detall: qui ha vist mai, en la realitat, un ésser humà que no estigui en contacte directe amb almenys un objecte artificial? Sempre anem amb eines, estris, roba, claus, sabates, telèfon mòbil, javelina, ulleres o lents de contacte, marcapassos, ossos clavats al nas o a l'orella, cargols de titani que sostenen alguna vella fractura, tractament mèdic en curs, etc. Representar l'ésser humà a la manera de Vitruvi i Da Vinci equival a representar un cranc sense closca: el que representem és una abstracció, un dibuix que amaga allò que no volem veure de l'ésser humà.

Ja ho explicava molt bé Gilbert Simondon, l'any 1958, en el seu llibre *Du mode d'existence des objets techniques*(3): «La cultura està desequilibrada perquè reconeix certs objectes, com l'objecte estètic, i els atorga un dret de ciutat dins el món dels significats, mentre que reprimeix altres objectes, i en particular els objectes tècnics, i els condemna al món desestructurat de tot allò que no té significat, que només té un ús, una funció útil». Hem heretat dels nostres avantpassats grecs el seu prejudici: entre tots els objectes artificials que fabriquem, només aquells que no tenen cap utilitat i són merament estètics tenen valor. Els col·leccionem en museus, i tenir coneixements sobre ells és signe d'alta cultura.

En canvi, tendim a ignorar o infravalorar tots aquells objectes artificials que serveixen d'alguna cosa o que són el resultat evident d'un treball: vam heretar aquest prejudici d'una civilització que tenia esclaus i en la qual un home «com cal» era un mascle lliure i suficientment ric per passar-se el dia practicant política, filosofia i gimnàstica (una paraula grega que significa 'nu' perquè així és com es practicava: per això l'home de Vitruvi també va despullat). L'humanisme antic és la ideologia d'aquells que podien viure sense tocar objectes artificials perquè tenien esclaus que els permetien fer-ho. L'humanisme renaixentista n'és l'hereu directe, com ja ho havien remarcat Marx, Nietzsche i Freud, els tres «mestres de la sospita».

En realitat l'ésser humà és, i sempre ha sigut, aquell ésser que es pot «modificar genèticament i tecnològicament fins a límits insospitats». Molt aviat en la nostra història vam modificar la nostra força física amb la polítxa i la roda, i la nostra capacitat de càlcul amb l'àbac. Ens podem desplaçar volant, i a grans velocitats. Deia Simondon que aquesta tendència a externalitzar i objectivar totes les capacitats humanes en artefactes reproduïbles és, juntament amb la plasticitat de la seva genètica, el que millor defineix la humanitat com a espècie, i que no té perquè aturar-se mai: algun dia, escrivia 60 anys abans de l'aparició dels *emojis*, també inventarem màquines per externalitzar els nostres estats mentals.

Ja ho deia Giovanni Pico della Mirandola l'any 1494 en aquest diàleg entre el creador i la seva criatura predilecta: la natura de la humanitat és no tenir natura. «Adam, si no t'he donat cap lloc fix, ni un aspecte peculiar, ni un do particular, és perquè el lloc, l'aspecte, els dons que tu vulguis, tu els tinguis i els posseeixis segons la teva elecció i la teva idea. Als altres els he definit una naturalesa refrenada per les lleis que he prescrit: però a tu, cap restricció et refrena. T'he confiat al teu propi judici, i és ell que et permetrà definir la teva naturalesa.»(4)

L'ésser humà sempre ha sigut «una corda estesa entre la bèstia i el sobrehumà, una corda sobre l'abisme [...]. El que és bo en l'home és que és un pont i no un objectiu: allò que es pot estimar en l'home és que és un pas i un declivi»(5). El que avui anomenem *transhumanisme* no és gens nou, al contrari, reafirma una de les més antigues visions filosòfiques que tenim de la humanitat: finalment l'humà no és un «ésser», sinó un «transitar», i un «esforçar-se» per ser quelcom altre que un animal. L'espècie humana sempre ha sigut transhumanista.

Sébastien Bauer

Sébastien Bauer

França, 1972. Membre del Consell de Redacció des del n°205. Director des del n°209. Professor associat a la Toulouse Business School, ha creat i coordina un programa de creació d'start-ups amb impacte social i mediambiental anomenat Social Innovation and Change. També ensenya filosofia i antropologia del management.

